

Universitair Medisch Centrum
Utrecht

De 'Diabetische Voet' **waar gaat het om in de huisartspraktijk?**

4de DiHAG Sterrencursus 2003

Dr Kees J. Gorter

Julius Centrum voor Gezondheidswetenschappen en
Eerstelijns Geneeskunde
discipline Huisartsgeneeskunde
UMC, Utrecht

Definitie 'diabetische voet'

'een verscheidenheid aan voetafwijkingen die ontstaan ten gevolge van neuropathie, macro-angiopathie, 'limited joint mobility' en andere gevolgen van metabole stoornissen, die meestal in *combinatie* voorkomen bij patiënten met diabetes mellitus'

Overzicht

- **Inleiding**
- **Casus**
- **Voetonderzoek**
- **Casus**
- **EASD 2002 hoogtepunten**
- **Behandeling**
- **Voetenpoli**

Inleiding

- **Prevalentie** (doorgemaakte) ulceratieve en/of infectieuze problemen aan de voeten: 4%
(Verhoeven et al.1991)
- **Prevalentie** hoog risicovoet (callus of huidveranderingen):12.9%
ulcus van de voet: 1.8-2.1%
amputatie: 0.6%
(De Sonnaville 1997; Statius Muller 2002)

Casus

65 jarige man

4 dagen wondje aan MTP 2 rechts

- **type 2 diabetes sinds 8 jaar**
- **laatste jaar tintelingen voeten**
- **Wat wilt u weten?**

De 'diabetische Voet' waar gaat het om?

- **DM neuropathie: 50x** meer kans ulcus
- **DM neuropathie: 7.2/100/jr:** ulcus
- **1x ulcus: 25%** kans op recidief
- **Ulcus: 20x** meer kans amputatie; **50%** 2de <1jr
- **Onder- of bovenbeensamputatie: 10%** mortaliteit en **5jr overleving 30%** (vaatincidenten)

Welke patienten in de eerstelijns betreft het?

- **Ouderen: gemiddeld 75 jaar**
- **Diabetes duur: gemiddeld 9 jaar**
- **Meer cardiovasculaire problematiek:**
  - **retinopathie**
  - **afwezige perifere pulsaties**

(Statius Muller, Diab Care 2002)

Diabetische voet: de natuurlijke historie

Normale voet

High risk voet

Geulcereerde voet

Geïnfecteerde voet

Necrotische voet

Voetonderzoek

- Anamnese
- Lichamelijk onderzoek
- Aanvullend onderzoek

Voetonderzoek

Anamnese:

risicofactoren

claudicatio intermittens

doorgemaakt ulcus of
amputatie

Lichamelijk onderzoek:

voet

inspectie

neurologisch onderzoek

perifere pulsaties

schoen

onderzoek

**Verkorte handleiding
voor de behandelaar die als eerste de voet "ter hand"
neemt ter vaststelling van het
risicoprofiel van een voet ZONDER
huiddefect**

Voor volledige tekst, zie consensus document.

Anamnese

Uitvragen risicofactoren

- Heeft u last van pijn of kramp in de kuit(en) bij lopen en verdwijnt deze klacht als u stilstaat?
- Heeft u last van een verminderd/doof gevoel in beide voeten?
- Heeft u last van een brandend gevoel, prikkelingen of pijn in beide voeten overdag, als u stil zit of 's nachts in bed?

Risicofactoren bij anamnese

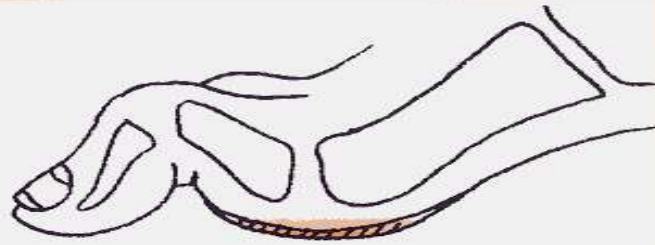
- **Claudicatio intermittens**
- **Doorgemaakt ulcus of amputatie**
- **Slechte visus**
- **Lage socio-economische omstandigheden**
- **Alleen wonen**

Voetonderzoek

- **voetinspectie:**
  - drukplekken**
  - eeltvorming**
  - standsafwijkingen**
  - infecties / ulcera**
- **neurologisch onderzoek:** **Semmes Weinstein monofilament 10gr**
- **perifere pulsaties**
- **schoen onderzoek:**
  - binnenwerk**
  - buitenwerk**

Fig 1. Illustration of ulcer due to repetitive stress

1. Callus formation

2. Subcutaneous hemorrhage

3. Breakdown of skin

4. Deep foot infection with osteomyelitis

Sensore polyneuropathie
+
Lokale callus
=
Pre-ulcus

Risicofactoren bij lichamelijk onderzoek

- **Callus**
- **Voetdeformiteiten**
- **Insufficiënt schoeisel**
- **Verminderde protectieve sensibiliteit**
(Monofilament 2 uit 3 ongevoelig)
- (Verminderde vibratiezin)
- (Afwezige achillespeesreflex)

**Verkorte handleiding voor behandelaar die
als eerste de voet 'ter hand'neemt ter
vaststelling van het**

**risicoprofiel van een voet MET
huiddefect**

Anamnese aanvullend bij voet MET huiddefect

- **Oorzaak huiddefect**
- **Duur**
- **Beloop**
- **Ischemische pijn**
- **Infectie:**
  - **Koorts**
  - **Ontregelde diabetes**

Lichamelijk onderzoek aanvullend bij voet MET huiddefect

- **Grootte huiddefect; ondermijnde randen**
- **Sondeer diepte**
- **Lokalisatie**
- **Roodheid en warmte zonder tekenen van infectie**

Verschijnselen van infectie

- **Lokaal:**
  - Circumscripti roodheid, zwelling, pus, crepitaties en lymfagitis
- **Systemisch:**
  - Koorts, ontregelde diabetes, verhoogde bezinking en leucocytose

niet alle van hierboven beschreven verschijnselen behoeven aanwezig te zijn

Controle frequentie

- **Normaal risico:** *eenmaal per jaar*
- **Hoog risico:**
  - neuro- of angiopathie en tevens standsafwijkingen *of*
  - ulcus/amputatie in VG*iedere 3 maanden*

Overweeg

- verwijzing naar podotherapeut of pedicure met diabetesaantekening
- sportschoen; X-sensible schoen

Casus

65 jarige man

4 dagen wondje aan MTP 2 rechts

- type 2 diabetes sinds 8 jaar
- laatste jaar tintelingen voeten
- **Wat wilt u weten?**

Lichamelijk en Aanvullend onderzoek

- perifere pulsaties intact
- neuropathie (+)
- standsafwijking voet (-)

- schoenonderzoek: te nauwe schoen

- lab: BSE 17, leuco's 9.2, glu NN 8 mmol/l

Ulcer-classificatie

- Oppervlakkig / Diep
- Niet geïnfecteerd / Geïnfecteerd
- Basislijden   Neuropathisch
                          Neuropathisch/ischemisch
                          Ischemisch
- Lokalisatie
- Oorzaak / luxerend moment

Waar gaat het om in de huisartspraktijk

Voetulcus

- 1. Preventie**
- 2. Opsporen**
  - verhoogd risico
  - sterk verhoogd risico
- 3. Behandelen**

JEROEN

Diabetische voet in de Eerstelijns (EASD)

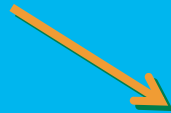
Cos et al (Spanje); 76 PHC; 1.5 milj mensen; 1 WV/HA

	1993	2000
Totaal DM2	31.000	64.000
Sample	2600	4500
voetonderz >-1x/12m	24%	50%
Diab Voet	10%	3.4%
Amputatie	2.1 (1.5-2.7)	0.7(0.5-0.9)
Ulcus	7.9 (6.8-8.9)	2.7 (2.3-3.2)

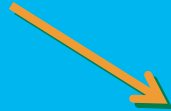

Wondgenezing bij Diabetes (EASD)

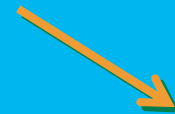
Trauma

Acute Wond

Chronische Wond

Genezen Wond

Wondbehandeling: wat is nieuw? (EASD)

- **Pleidooi voor chirurgische debridement** van een chronische wond (bacterien en proteasen opruimen)
- **Behandel de infectie**
- **Herstel de arteriele perfusie**
- Regranex (Groeifactor): (zeer) beperkte indicatie
- Promogran: bindt proteasen. In gerandomiseerde studie geen superieur effect tov NaCl gazen

NB: In het algemeen: kleine studies

DM2 voetulcus en infectie: geadviseerd beleid in de huisartspraktijk

- Moet **dezelfde dag** door de huisarts worden gezien!
- Bestaat soms al langer ivm gevoelloosheid
- Is niet per telefoon te diagnosticeren/behandelen
- Is alleen in een vroeg stadium in de huisartspraktijk te behandelen: met AB
- Geen natte verbanden, soda baden of zalven

Behandeling (1)

- **huiddefect ontlasten: akueel en in toekomst**
- **droog verbinden**
- **diabetes reguleren**
- **voet biomechanisch corrigeren**
- **co-morbiditeit bestrijden (bijv oedeem)**

- **mantelzorg optimaliseren**
- **controle afspraak +/- 1 week**

- **Géén:**   *zalven en poeders; locale antibiotica; voetbaden*

Behandeling (2)

- bij oppervlakkig **niet** geïnfecteerd huiddefect dat > 2-3 weken bestaat: VERWIJZING
- bij oppervlakkig defect **met** oppervlakkig infect: flucloxacilline 500; 3 dd 2; c 1dag
- alle overige huiddefecten:
verwijzing naar centrum met ervaring in diabetische voet problematiek (HA belt!)

Verkorte handleiding voor diagnostiek en behandeling van een ulcus in het **tweede echelon**

Ulcus

Neuropathie + milde ischemie

Ernstige ischemie

Debridement + callus verwijderen

Oppervlakkig ulcus zonder infectie

Oppervlakkig ulcus met infectie

Diep ulcus met infectie

Infectie

Geen infectie

I
Strikt ontlasten, (gips)
Geen voerpulsaties: vaatlab
Locale wondverzorging
Oedeembestrijding
Diabetesregulatie
Co-morbiditeit
Adequate mantelzorg
Cave: hieldecubitus

II
Evt herhaald debridement
Kweek
X-voet
Antibiotica per os
Zie I

III
Opname
Drainage
Herhaald debridement
(Partiele) amputatie
Breed spectrum AB i.v.
Insuline i.v.
Voedingstoestand
+
Zie I en II

IV
Acute chirurgische drainage
+
Vaatlab
+
Zie III

V
Protectief schoeisel
+
Vaatlab
+
Zie I

Arteriografie

Amputatie

Revascularisatie

Wondgenezing

Levenslange intensieve follow-up (voet- en schoeisel inspectie), educatie, adequaat schoeisel, voetenpolikliniek

**Start regelmatig
voetonderzoek**

zo vroeg mogelijk

**bij mensen met
diabetes**

